

9. Ортинський В.Л. Економічна безпека підприємств, організацій та установ : навч. посібн. [для студ. ВНЗ] / В.Л. Ортинський, І.С. Керницький, З.Б. Живко та ін. – К. : Вид-во "Алерта", 2009. – 544 с.

10. Партин Г.О. Фінансовий менеджмент : навч. посібн. / Г.О. Партин, Н.С. Селоченко. – Львів : Вид-во НУ "Львівська політехніка", 2012. – 328 с.

11. Скібіцький О.М. Антикризисний менеджмент : навч. посібн. / О.М. Скібіцький. – К. : Центр навч. літ-ри, 2009. – 568 с.

12. Старостіна А.О. Ризик-менеджмент: теорія та практика : навч. посібн. / А.О. Старостіна, В.А. Кравченко. – К. : ІОЦ Вид-во "Політехніка", 2004. – 300 с.

13. Хома І.Б. Фінансовий аналіз : навч. посібн. – Вид. 2-ге, [перероб. та доп.] / І.Б. Хома, Н.І. Андрушко, К.М. Слюсарчик. – Львів : Вид-во НУ "Львівська політехніка, 2012. – 335 с.

Хома І.Б., Данилюк М.И. Уточнение подходов относительно управления рисками в системе безопасного функционирования предприятия

Рассмотрена проблема, которая на сегодня является одной из наиболее важных, возникающей в деятельности предприятий любой сферы, а именно: управление рисками в системе безопасного функционирования субъекта хозяйствования, решение которой даст возможность предприятиям стабильно развиваться или "удержать" стабильными показатели своей финансовой деятельности в рискованных ситуациях. Раскрыта сущность понятия "риск" и "управления риском". Представлена классификация внутренних рисков, которые чаще всего возникают на предприятии, предложена система управления ими и ряд мероприятий, которые помогут субъектам ведения хозяйства безопасно функционировать в условиях риска, в частности, с предложенными механизмами их нейтрализации. Представлен пример, который подтверждает уязвимость отечественных предприятий к негативному воздействию рисков и последствия, к которым они приводят.

Ключевые слова: риск, управление рисками, классификация рисков, система безопасного функционирования предприятия, система управления рисками, внутренний механизм нейтрализации рисков.

Khoma I.B., Danyliuk M.I. Refinement of Approaches Regarding Risks' Management in System of Secure Functioning of Enterprise

The problem that is considered, today is one of the most important. It occurs in every field of enterprises' activity, namely risk management in the system of the secure functioning of the entity, the solution which will enable enterprises to develop steadily or to "keep" stable indicators of the financial activities in high-risk situations. The essence of the concept of "risk" and "risk management" is disclosed. The classification of internal risks, which often arise at the enterprise, is represented. The risk management system and a number of activities are offered. They help business entities to operate safely at risk, in particular, with the proposed neutralization mechanisms of them. The represented example confirms the vulnerability of domestic enterprises under the negative influence of risks as well as consequences to which they lead.

Key words: risk, risk management, risk classification, system of secure functioning enterprise, risk management system, internal mechanism of risks' neutralization.

УДК 657.92:[004:681.518:65]

Доц. О.В. Бондаренко, канд. екон. наук –
НЛТУ України, м. Львів

АУДИТОРСЬКИЙ РИЗИК ПРИ ВИКОРИСТАННІ КОМП'ЮТЕРНОЇ ІНФОРМАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ ПІДПРИЄМСТВА

Розглянуто такі поняття, як "аудиторський ризик", "оцінка ризику", "комп'ютерна інформаційна система підприємства". З'ясовано суть аудиторського ризику при використанні КІСП, наведено перспективи його розвитку, викладено приклади причин помилок в обліковій інформації під час застосування КІСП, відображено характер ризику і характеристики внутрішнього контролю у середовищі КІСП. Охарактеризовано чинники, пов'язані з додатковими аудиторськими ризиками, наведено підходи до тестуван-

ня КІСП. Визначено методи оцінювання засобів контролю, вбудованих у програмне забезпечення бухгалтерського обліку та особливості застосування аналітичних процедур на різних етапах аудиту КІСП.

Ключові слова: аудиторський ризик, комп'ютерна інформаційна система підприємства, оцінка ризику, автоматизація.

Постановка проблеми. В умовах невинного розвитку комп'ютерно-інформаційних технологій істотно змінюється організація і методика проведення аудиту, оскільки здійснення її за методиками, орієнтованими на традиційний облік, не дає бажаного результату. В умовах функціонування автоматизованих інформаційних систем зазнають деяких змін основні принципи аудиту. Відповідно, застосування КІСП може вплинути:

- на процедури, яких дотримується аудитор у процесі одержання достатнього уявлення про системи бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю;
- на аналіз властивого ризику та ризику системи контролю, за допомогою якого аудитор проводить оцінку ризику;
- на розробку і здійснення аудитором тестів контролю та процедур перевірки за суттю, необхідних для досягнення мети аудиту.

Під час планування стадій аудиторських процедур, на які може вплинути середовище КІСП суб'єкта, аудитор зобов'язаний розглянути, яким чином КІСП впливає на аудит, а також уявити значущість і складність процесів функціонування КІСП, доступність даних для використання в аудиті.

Метою роботи є дослідження і аналіз аудиторського ризику при використанні КІСП, зокрема:

- дослідити суть аудиторського ризику при використанні КІСП, навести перспективи розвитку;
- визначити причини помилок в обліковій інформації при застосуванні КІСП;
- дослідити характер ризику і характер внутрішнього контролю у середовищі КІСП.

Дослідженням проблем використання комп'ютерних технологій при проведенні аудиту займалися такі вчені-дослідники, як: М. Бойко, Н.А. Канцедал, О.Г. Пономаренко, Р. Андрушко, З. Гулик, Ю.В. Михайленко, Н.І. Дорош та ін.

Аудиторський ризик – це підприємницький ризик аудитора (аудиторської фірми), він означає ймовірність наявності в бухгалтерській звітності економічного суб'єкта невиявлених істотних помилок та (або) спотворень після підтвердження її достовірності або ймовірність визнання істотних викривлень у ній, тоді як насправді такі спотворення відсутні [1].

Аудиторський ризик складається з трьох складових (властивого ризику, ризику контролю та ризику не виявлення), добуток яких не повинен перевищувати 5 %. Перевищення такого бар'єра може призвести до того, що аудитор може висловити неадекватну думку в тих випадках, коли в документах бухгалтерської звітності є значні перекручення, іншими словами, за неправильно підготовленою звітністю буде представлено аудиторський висновок без зауважень. На основі визначення величини аудиторського ризику аудитор приймає рішення про доцільність проведення перевірки на конкретному підприємстві. Величина цього показника залежить від особливостей господарської діяльності підприємства та якості функціонування системи внутрішнього контролю підприємства [8].

Оцінка ризику – науково обґрунтований процес, який складається з ідентифікації та характеристики небезпеки, оцінки впливу, характеристики ризику [7]. Комп'ютерна інформаційна система підприємства (КІСП) – сукупність економіко-математичних методів і моделей, технічних, програмних, технологічних засобів і рішень, а також спеціалістів, призначена для оброблення інформації й прийняття управлінських рішень [2].

Згідно з вимогами Міжнародного стандарту 400 "Оцінка ризиків та внутрішній контроль", аудитор повинен оцінити властивий (притаманний) ризик і ризик невідповідності внутрішньої системи контролю й управління. Особливості оцінки ризиків під час застосування КІСП і КСБО також наведено в Міжнародному стандарті 401 "Аудит у середовищі комп'ютерних інформаційних систем" та Міжнародному положенні про аудиторську практику 1008 "Оцінювання ризиків та внутрішній контроль: характеристики та особливості в КІС".

Характер ризику і характеристики внутрішнього контролю у середовищі КІСП такі:

- Відсутність слідів операцій – неясність шляху перетворення від вхідної інформації з первинних облікових документів до підсумкових показників.
- Єдина обробка операцій. Таким чином, фактично, усувається можливість помилок, що властиві ручній обробці. І навпаки, помилки програмування (та інші систематичні помилки в технічних засобах або програмному забезпеченні) призводять до неправильної обробки всіх операцій.
- Відсутність поділу функцій. Багато процедур контролю, які зазвичай виконуються окремими особами вручну, можуть бути зосереджені в КІСП. Таким чином, особа, яка має доступ до комп'ютерних програм, процесу оброблення або даних, може виконувати несумісні функції.
- Можливість помилок і порушень. Можливість здійснення помилок, властивих людині, під час розроблень, технічного обслуговування й експлуатації КІС може бути більша, ніж у системах ручної обробки, частково через ступінь деталізації, властивої такій діяльності. Крім цього, можливість несанкціонованого доступу до даних або зміни даних без очевидних доказів може бути більшою при використанні КІСП, ніж у системах ручної обробки даних.

Властивий (притаманний) ризик і ризик внутрішнього контролю у середовищі КІСП мають окремі особливі властивості: ризик може виникнути через неточності під час розроблення програми, супроводження і підтримки програмного забезпечення системи, операцій, безпеки системи і контролю доступу до спеціальних програм управління. Ризик може зростати через помилки або шахрайство як у програмних модулях, так і в базах даних.

- Ініціювання або здійснення операцій. Комп'ютерні інформаційні системи можуть мати здатність автоматично ініціювати або здійснювати визначені види операцій. Дозвіл на виконання таких операцій або процедур не обов'язково документально оформляється таким же чином, як і при ручній обробці.
- Можливості вдосконалення управлінського контролю. КІСП може надати керівництву безліч аналітичних засобів, які можна застосовувати в аналізі операцій і контролі за діяльністю суб'єкта. Наявність таких додаткових засобів контролю, у разі їх використання, допомагає покращити структуру внутрішнього контролю загалом [3].

Приклади причин помилок в обліковій інформації при застосуванні КІСП наведено в таблиці.

Табл. Приклади появи можливих помилок в обліковій інформації при застосуванні КІСП

№ з/п	Найменування	Приклади
1	Зниження ступеня залучення персоналу	Якщо обліковий персонал чи аудитор не мають можливості безпосереднього візуального спостереження за первинною інформацією, що вводиться (або можуть тільки перевірити результати оброблення даних у вигляді зведення), це підвищує ймовірність пропуску помилок і неточностей.
2	Однаковість оброблення інформації	У спрощених і навіть у складних КСБО іноді (наприклад, внаслідок неправильного складання бухгалтером чи програмістом визначеного алгоритму часто повторюваних розрахунків – скажімо, за ПДВ) підвищується ймовірність системних помилок і неточностей. Причому, якщо кожна з них неістотна окремо, то їхній сукупний накопичений за рік ефект може значно спотворити звітність загалом.
3	Несанкціонований доступ	Можливі витікання або несанкціонована зміна інформації (зокрема й конфіденційної), внесення небажаних змін у саму систему, а також матеріальні втрати (розкрадання коштів, товарно-матеріальних цінностей та інших активів) внаслідок шахрайства з використанням комп'ютерів.
4	Втрата даних	Подання обліково-аналітичної інформації у формі великої бази даних обтяжено потенційним ризиком перекручування чи навіть втрати фрагментів (а іноді – і всього обсягу) цієї інформації, необхідності її термінового відновлення в значних масштабах і, як наслідок, істотні за часом перерви в обробці поточної облікової інформації.

Аудитор зобов'язаний оцінити наскільки модель документообігу реалізована програмним забезпеченням КІСП, раціональна й ефективна для об'єкта, який перевіряють. Для великих підприємств має підтримуватися модель повного документообігу. При цьому важливо проаналізувати розподіл функцій між службами оперативного управління і бухгалтерією, інформаційні зв'язки різних підрозділів з бухгалтерією, простежити рух окремих документів і їхній взаємозв'язок, усвідомити як підтримується система міждокументальних зв'язків, де зберігаються електронні копії документів, і як забезпечено до них доступ облікових працівників. Для підприємств, котрі автоматизують тільки бухгалтерський облік, в обраній програмній системі аудитор необхідно звернути увагу:

- на дотримання часового інтервалу між випискою документа, здійсненням операції і відображенням її в обліку;
- на можливість збереження документів у системі після їх роздрукування;
- на зв'язок документів і сформованих бухгалтерських проводок.

Аудитор зобов'язаний дати характеристику способів введення даних і формування записів про господарські операції. Автоматизована й автоматична генерація бухгалтерських записів і проводок на основі типових операцій та електронних форм документів дає змогу уникнути багатьох помилок, неминучих при ручному введенні і формуванні проводок. Потрібно вивчити організацію збереження інформації про господарські операції, можливість швидкого одержання інформації про господарські операції, документи та виведення її на друк. У комп'ютерному обліку операції, такі як нарахування відсотків, закриття рахунків, визначення фінансового результату, може ініціюватися програмою, отже, по

них немає будь-яких організаційно-розпорядницьких чи виправдувальних документів [4]. Отже, використання клієнтом комп'ютерних систем оброблення даних вносить додаткові аудиторські ризики. Ці ризики пов'язані з такими чинниками: технічні аспекти; програмна система оброблення інформації; організація обліку і контролю при використанні КІСП; кваліфікація самого аудитора.

Технічні аспекти стосуються ризиків, спричинених поганою роботою апаратних засобів, використанням нелегального програмного забезпечення, невідповідністю характеристик апаратного і програмного забезпечення, відсутністю належного технічного обслуговування і контролю. Ризик аудиту підвищується якщо комп'ютерна система децентралізована, комп'ютерні пристрої географічно рознесені. Ризики, пов'язані з програмною системою оброблення даних, можуть бути спричинені помилками під час розроблення системи, її малою тиражністю, використанням не за призначенням.

Ризики, пов'язані з організацією обліку і контролю при використанні КІСП, спричинені недостатньою підготовкою персоналу клієнта до роботи із системою оброблення облікових даних, відсутністю чіткого розмежування обов'язків і відповідальності персоналу клієнта, незадовільною організацією системи внутрішнього контролю, слабкою системою захисту від несанкціонованого доступу до бази даних або її відсутністю, втратою даних. Ризики, пов'язані з кваліфікацією аудитора, можливі внаслідок неправильної оцінки системи оброблення облікових даних, некоректності побудови тестів, помилкового тлумачення результатів.

У сучасних умовах погано навчений персонал є найбільш уразливою ланкою системи оброблення даних. Аудитор повинен оцінити кваліфікацію облікового персоналу у сфері комп'ютерної підготовки, інформаційних технологій і конкретної облікової системи. Йому необхідно звернути увагу і на ставлення персоналу до системи, і на ступінь довіри до неї. Бухгалтер, який вважає, що він швидше виконає роботу без використання програми, вочевидь погано ознайомлений із її можливостями і, можливо, робить багато помилок під час оброблення даних на комп'ютері [3].

Найбільш точним методом оцінювання засобів контролю, вбудованих у програмне забезпечення бухгалтерського обліку, є безпосереднє вивчення аудитором програмних алгоритмів. Проте це завжди потребує тривалого часу та зусиль, а іноді й зовсім неможливе через, наприклад, брак і в аудитора, і в експерта знань особливостей мови програмування конкретної програмно-апаратної системи. У цьому разі аудитор використовує різноманітні засоби тестування програмного забезпечення. Окремі методи наводяться у Міжнародному положенні про аудиторську практику 1009 "Комп'ютеризовані методи аудиту". У ньому зазначається, що методи тестових даних використовуються під час аудиторської перевірки шляхом введення даних (наприклад вибірка господарських операцій) у комп'ютерну систему суб'єкта і порівняння отриманих результатів із заздалегідь визначеними. Аудитор може використовувати тестові дані з такою метою:

- тестування конкретних засобів контролю в комп'ютерних програмах, таких як інтерактивний пароль і контроль за доступом до даних;

- тестування господарських операцій, відібраних із раніше оброблених операцій або сформульованих аудитором для перевірки окремих характеристик процесу оброблення, який здійснюється комп'ютерною системою суб'єкта;
- тестування господарських операцій, які використовуються в інтегрованих тестових підсистемах, де використовується фіктивний модуль (наприклад відділ або службова особа), через який вони проходять під час звичайного циклу оброблення.

У практиці аудиту використовують такі підходи до тестування КІСП:

1. Перевірка шляхом імітації облікових даних. За допомогою програмних засобів, що функціонують на підприємстві, аудитор здійснює рівномірний прорахунок і створює імітаційну базу даних. Шляхом зіставлення даних перевіряється правильність проведених розрахунків і одержаних результатів. Тестові дані – це дані, спеціально підготовлені аудитором. Звичайно це певні уявні господарські операції, частина з яких є некоректними. При цьому аудитор знає який саме результат має видати програма.
2. Перевірка за допомогою спеціальних аудиторських програм, підготовлених аудиторською фірмою. Ця перевірка здійснюється шляхом моделювання з програмною перевіркою всіх можливих параметрів облікового процесу.
3. Для підприємств, із якими аудиторська фірма має довгострокові договірні відносини, розробляються спеціальні аудиторські модулі, що вбудовуються в наявні програмні засоби обліку, контролю й аудиту.

Програмні засоби застосовують такі види контролю даних:

- систематичний контроль, коли облікові дані тестуються за всіма основними критеріями (діапазон, зіставлення з нормативно-довідковою інформацією);
- вибіркового контролю, здійснений на деякій вибірці даних (за визначеними операціями, за окремими завданнями тощо) [5].

Оцінка ризику є складним ітераційним процесом. Аудитор проводить оцінку ризику перед проведенням аудиту. Однак якщо в процесі перевірки він виявив певні проблеми, пов'язані з функціонуванням системи контролю, то повинен скоригувати свою оцінку ризику і програму аудиту. Відповідно до Положення про міжнародну аудиторську практику № 1008 "Оцінка ризику та внутрішній контроль: характеристики та особливості в КІС", аудитор повинен врахувати вплив ризиків використання комп'ютерних інформаційних систем (КІС) для того, щоб оптимально виконати процедури контролю і максимально знизити вірогідність надання неправильних висновків і рекомендацій. Особливості оцінки ризиків при застосуванні комп'ютерних інформаційних систем підприємства (КІСП) і комп'ютерних систем бухгалтерського обліку (КСБО) здійснюються відповідно до методики Міжнародного стандарту 401 "Аудит у середовищі комп'ютерних інформаційних систем" [6].

Особливості застосування аналітичних процедур на різних етапах аудиту КІСП (КСБО):

- на етапі планування аудиту КІСП графіки, діаграми й інші об'єкти, що відображують тенденції, створюються автоматизовано, також є можливість порівняння певних показників на одному графіку, або створення декількох графіків на одному інтерфейсі;
- на етапі проведення аудиту КІСП як контрольні значення, інтервалів, лімітів або орієнтирних показників аудитор може використати он-лайн дані, що надходять на центральний сервер мережевими каналами зв'язку під час безпосе-

реднього застосування аналітичних процедур. Це істотно знижує ризик контролю, оскільки при цьому практично усувається ймовірність хибних тверджень аудитора внаслідок навмисних або ненавмисних втручань у процеси формування первинної господарської інформації. Так, наприклад, підтверджуючи балансовий залишок товарів, аудиторів варто брати до уваги не тільки дані бухгалтерських електронних записів за минулі дати, але й також он-лайн інформацію, що в поточний момент часу (тобто на кінець операційного дня) надійшла до каналів зв'язку з пристроїв електронного зчитування інформації, наприклад зі з'єднаних із системою сканерів штрих-кодів;

- на етапі формування аудиторського висновку аудиторів треба використати набір коефіцієнтів, що характеризують фінансовий стан підприємства – клієнта. При аудиті КІСП (КСБО) такий набір міститься, як прикладний інструментарій фінансового аналізу, в комп'ютерній аудиторській програмі. Він є не порівняно ширшим, ніж той, який через обмеженість у часі проведення перевірки може собі дозволити застосувати аудитор під час паперового дослідження. Таким чином, аудиторська оцінка фінансового стану під час автоматизованого застосування аналітичних процедур за рахунок всебічності й глибини є істотно об'єктивнішою, ніж при паперовому аудиті, що практично позбавляє аудитора ризику втратити ліцензію внаслідок непередбаченого їм заздалегідь банкрутства підприємства, від здійснювалася перевірка. Це саме стосується також і вбудованих в аудиторську програму методів математичного моделювання даних. Так, аудиторські програми оснащуються багатьма інструментами, що дають змогу проводити моделювання як лінійних, так і нелінійних величин, водночас при ручному аудиті у кращому випадку більшість моделей будується в рамках лінійної регресії [9,10].

Висновки. Аудиторський ризик – це підприємницький ризик аудитора (аудиторської фірми), він означає ймовірність наявності в бухгалтерській звітності економічного суб'єкта невиявлених істотних помилок та (або) спотворень після підтвердження її достовірності або ймовірність визнання істотних викривлень у ній, тоді як насправді такі спотворення відсутні.

Причинами помилок в обліковій інформації під час застосування КІСП є: зниження ступеня залучення персоналу, однаковість оброблення інформації, несанкціонований доступ, втрата даних.

Характеристика внутрішнього контролю в середовищі КІСП: відсутність слідів операцій, єдина оброблення операцій, відсутність поділу функцій, можливість помилок і порушень, ініціювання або здійснення операцій, можливості вдосконалення управлінського контролю.

Проведення аудиту в умовах автоматизованих систем обліку залежить від таких факторів: рівень автоматизації бухгалтерського обліку, контролю й аудиту, наявність методик проведення автоматизованого аудиту, ступінь доступності облікових даних, складність оброблення інформації.

Література

1. Білуха М.Т. Курс аудиту / М.Т. Білуха. – К. : Вид-во "Знання", 1998. – 574 с.
2. Кривченко М.С. Управлінські інформаційні системи в аналізі та аудиті : курс лекцій / М.С. Кривченко, Т.А. Радомська. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2011. – 220 с.
3. Бондаренко О.В. Комп'ютерний аудит / О.В. Бондаренко. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2010. – 200 с.
4. Івахненко С. Комп'ютерний аудит: контрольні методики і технології : монографія / С. Івахненко. – К. : Вид-во "Знання", 2005. – 286 с.

5. Усач Б. Деякі аспекти проведення аудиту в комп'ютерному середовищі / Б. Усач. – Тернопіль : Вид-во ТНЕУ "Економічна думка", 2010. – Вип. 6. – С. 366-369.

6. Фостолович В.А. Потреба застосування інформаційних технологій в аудиторській практиці відповідно до міжнародних вимог / В.А. Фостолович, К.П. Паламарчук // Інноваційна економіка. – 2012. – № 1. – С. 192-195.

7. Подольський В.І. Комп'ютерний аудит / В.І. Подольський. – М. : Изд-во ЮНИТИ-ДАНА, 2004. – 128 с.

8. Ус Р.Л. Аудиторський ризик в ІТ-середовищі / Р.Л. Ус // Економічні науки. – Сер.: "Облік і фінанси". – 2011. – Вип. 8 (29). – Ч. 4. – С. 123-129.

9. Загородній В.П. Автоматизація бухгалтерського обліку, контролю, аналізу та аудиту / В.П. Загородній. – К. : Вид-во А.С.К., 1998. – 768 с.

10. Огійчук М.Ф. Аудит: організація і методика : навч. посібн. / М.Ф. Огійчук, І.Т. Новіков, І.І. Рагуліна. – Вид. 2-ге, [перероб. та доп.]. – К. : Вид-во "Алерта", 2012. – 664 с.

Бондаренко О.В. Аудиторський ризик при використанні комп'ютерної інформаційної системи підприємства

Раскрыты такие понятия, как "аудиторский риск", "оценка риска" "компьютерная информационная система предприятия". Раскрыта суть аудиторского риска при использовании КИСП, приведены перспективы его развития, изложены примеры причин ошибок в учетной информации при применении КИСП, охарактеризованы особенности внутреннего контроля в среде КИСП. Охарактеризованы факторы, связанные с дополнительными аудиторскими рисками, приведены подходы к тестированию КИСП. Определены методы оценки средств контроля, встроенных в программное обеспечение бухгалтерского учета и особенности применения аналитических процедур на разных этапах аудита КИСП.

Ключевые слова: аудиторский риск, компьютерная информационная система предприятия, оценка риска, автоматизация.

Bondarenko O.V. Audit Risk when Using the Computer Based Information System of an Enterprise

Such concepts as audit risk, risk estimation, computer based information system of an enterprise are formulated. The essence of the audit risk is defined when using computer based information system (CBIS), and also the prospects of its development are offered. Some examples of error reasons are described in accounting information when using CBIS. The character of the risk and the description of internal control are represented in the CBIS environment. Factors related to the additional public accountant risks are highlighted. Some approaches to CBIS testing are proposed.

Key words: audit risk, computer based information system of an enterprise, risk estimation, automation.

УДК 332.2.021:631.1:65.011

Ст. наук. співроб. Ф.А. Важинський,

канд. екон. наук – Інститут регіональних досліджень НАН України

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ НА ОСНОВІ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Визначено низку переваг, які мають підприємства народного промислу в сучасних умовах. Розглянуто один із видів несільськогосподарського бізнесу – сільський туризм, вигідний як для місцевих підприємців, сільських громад, так і районної влади, оскільки розвиток туристичної індустрії позитивно впливає на економічне життя території, збільшує фінансові надходження. Ефективним підходом до подолання системної кризи сільської території є використання регіонального маркетингу. Розвиток сільських територій неможливий без розвитку підприємницької діяльності на селі як, наприклад, фермерської господарства, особисті селянські господарства, кооперативи.